

*К.Р. Степанченко, Т.Ю. Дадіжа, к. тех. н., доц. О.М. Трюхан
(Національний авіаційний університет, Україна)*

Значення підготовки бортпровідника у забезпеченні безпеки польотів та авіаційної безпеки

Основне завдання бортпровідників - це забезпечення безпеки польоту та авіаційної безпеки. В сучасних умовах розвитку цивільної авіації одним з першочергових завдань є покращення якості підготовки бортпровідників в авіаційних навчальних закладах, що у свою чергу підвищить безпеку польотів та організацію їх ефективної роботи в екстремальних умовах.

Персонал авіаційного транспорту, виконуючи свої професійні обов'язки, відіграє безпосередню роль у забезпеченні безпеки функціонування авіаційної транспортної системи. Їх професійна діяльність обов'язково пов'язана із неухильним дотриманням належного рівня безпеки польотів, адже від цього залежить не лише ефективність використання авіаційного транспорту, але й життя людей на борту літака. Невідповідне виконання своїх обов'язків та грубе порушення вимог авіаційної безпеки здатне призвести до катастроф, авіаційних подій, інцидентів, загибелі людей та майнових збитків [1].

Чинний Повітряний кодекс (ПК) України встановлює таку категорію авіаційного персоналу як «екіпаж повітряного судна». Так, відповідно до ч. 1 ст. 57 ПК України, екіпаж повітряного судна складається з осіб льотного складу, до якого належать особи льотного екіпажу та екіпажу пасажирського і вантажного салону, які під час польоту постійно виконують такі функції:

- 1) виконання процедур, що передбачені керівництвом з льотної експлуатації повітряного судна;
- 2) обслуговування обладнання, механізмів та приладів, необхідних для польоту повітряного судна, а також устаткування, встановленого на повітряному судні та необхідного для виконання льотного завдання;
- 3) виконання процедур для забезпечення безпеки пасажирів на борту літака та їх обслуговування [2].

Авіаційні правила України «Технічні вимоги та адміністративні процедури щодо льотної експлуатації в цивільній авіації» від 05.07.2018 року визначають, що член екіпажу (crew member) – це особа, призначена експлуатантом виконувати обов'язки на борту повітряного судна [3].

Відповідно до Правил видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні від 07.12.1998 року для того, щоб отримати свідоцтво бортпровідника кандидат повинен продемонструвати знання з таких галузей:

1. Основи авіації (повітряне право щодо власника свідоцтва бортпровідника; авіаційна термінологія та довідкова література; теорія польоту та організація виконання польотів ПС; фізіологічні аспекти польоту);

2. Обов'язки та відповідальність бортпровідника (загальні обов'язки, перед польотом підготовка, дії під час та після польоту; загальний порядок дій

та основні принципи; аварійне обладнання, аварійні системи освітлення; боротьба з пожежею, процедури видалення диму; розгерметизація - повільна/швидка; підготовка до аварійної посадки, процедури евакуації, способи евакуації при екстремальних умовах, як наприклад посадка на воду, використання надувних рятувальних жилетів, плотів та трапів;

3.Перевезення небезпечних вантажів (загальний підхід, заборонені для перевезення вантажі, маркування, винятки, порядок дій під час аварійної обстановки);

4.Можливості та обмеження людини в льотній діяльності (можливості та обмеження людини в льотній діяльності, оптимізація роботи екіпажу в кабіні);

5.Гігієна, авіаційна медицина та надання першої допомоги (знання термінології, особиста гігієна, тропічна гігієна; трансмісивні хвороби, карантинні хвороби, ендемічні хвороби, харчове отруєння; невідкладна медична допомога у польоті та інциденти, штучне дихання; дія ліків/токсичних речовин, медична аптечка для надання першої допомоги).

Кандидат на отримання свідоцтва має продемонструвати здатність виконувати обов'язки бортпровідника з рівнем компетенції, а також навички та вміння, необхідні для цієї роботи.

Компетенції бортпровідника:

а) правильно та своєчасно виконувати свої обов'язки для забезпечення безпеки пасажирів під час польоту;

б) проведення перед польотної перевірки ПС, використання аварійно-рятувального обладнання, аварійних виходів та трапів, плаваючих засобів, медичних аптечок;

в) приводити до робочого стану аварійні трапи, рятувальні плоти, жилети, гасити пожежу на борту літака;

г) надавати першу домедичну допомогу;

г) взаємодіяти з іншими членами екіпажу ПС.

Набуття цих компетенцій допоможе у майбутній діяльності:

- виконувати відповідні процедури з авіаційної безпеки;
- усвідомлювати відповідальність за проведення контролю на безпеку пасажирів і багажу, що приймаються на борт ПС;
- виявляти заборонені до провозу предмети і небезпечні речовини та, в разі необхідності, знати порядок їх переміщення та розміщення;
- сприяти спеціалістам авіаційної безпеки при догляді ПС;
- вживати необхідних заходів для забезпечення авіаційної безпеки на землі або в повітрі під час інциденту або надзвичайної ситуації [4].

Підготовка майбутніх бортпровідників здійснюється в авіаційних навчальних центрах. Головна мета підготовки майбутніх бортпровідників в авіаційних навчальних центрах полягає у формуванні навичок забезпечення безпеки пасажирів у салоні і надання сервісу на борту літака у звичайних умовах та під час аварійних ситуацій [5].

Особливостями роботи бортпровідників є те, що вони виконують свої обов'язки в особливих умовах - у замкненому просторі (пасажирський салон літака). Шум працюючих двигунів, обмеженість у переміщенні внаслідок

щільного розміщення крісел, підвищують втому і знижують гостроту спостережень за пасажирами салону. Людське середовище – пасажир салону – являють собою випадкову групу громадян і об'єднані лише єдиною спільною метою – безпечно здійснити переліт. Всі вони різні за характером, віком, рівнем особистої культури, вихованням, когнітивними властивостями - це також не сприяє ефективному виконанню обов'язків. На борт інколи потрапляють пасажирів, що можуть поставити під сумнів як безпеку польоту так і авіаційну безпеку. У першому випадку це люди, що нехтують правилами поведінки на ПС (наприклад: через паління здатні влаштувати пожежу). У другому випадку, метою таких пасажирів може бути скоєння терористичних актів або незаконне захоплення літака.

На цьому тлі особливо важливим є аналіз стану людини та прогнозування її подальших дій аби застосовуючи свої знання уникнути негативних наслідків, тобто, виявлення потенційних порушників, і вчасно запобігти здійсненню цих порушень і лише силами бортового екіпажу.

На наш погляд, при підготовці членів бортових екіпажів необхідно більше приділяти уваги психологічному аналізу великих груп людей, виявлення серед них потенційних правопорушників з відпрацюванням способів їх нейтралізації.

Члени екіпажу повинні застосовувати заходи стримування коли пасажирів на ПС здійснюють такі правопорушення:

- 1) насильство, психологічний тиск або поведінка, що загрожує життю чи власності пасажирів;
- 2) насильство, погрози по відношенню до членів екіпажу під час виконання ними службових обов'язків, вчинення дій, що можуть призвести до заважати екіпажу виконувати свої службові обов'язки;
- 3) свідомо вчинене пошкодження повітряного судна, обладнання;
- 4) надання неправдивої інформації, що може стати причиною загрози безпеці повітряного судна;
- 5) невиконання законних вказівок або інструкцій членів екіпажу, що віддавалися в інтересах безпеки або підтримання порядку на борту повітряного судна [1].

Аналізуючи рівень програми підготовки бортпровідників, можна визначити наступне:

Якісна підготовка фахівців авіаційної галузі, а в даному контексті бортпровідників в авіаційних навчальних центрах є визначальним фактором дій в надзвичайних ситуаціях.

Рівень володіння навичками та вмінням істотно впливає на рівень безпеки під час польоту та авіаційної безпеки.

Підвищення професійних компетентностей членів екіпажу сприятиме забезпеченню безпеки пасажирів як під час польоту так і у разі будь-якого інциденту або катастрофи.

Список літератури

1. Кундеус В. Г. Член екіпажу повітряного судна як спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 276-1 КК України. - Електронний ресурс. - Режим доступу: <https://0b9eaaeb-7fac-4de5-a0d8-fab02622c068>.
2. Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011 № 3393-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17> (дата звернення: 08.09.2022).
3. Про затвердження Авіаційних правил України «Технічні вимоги та адміністративні процедури щодо льотної експлуатації в цивільній авіації»: Наказ Держ. авіаційної служби України від 05.07.2018 № 682 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-18> (дата звернення: 08.09.2022).
4. Про затвердження Правил видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні від 07.12.1998 № 486 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0833-98#Text>.
5. Радзівілова І. А. Формування готовності майбутніх бортпровідників в авіаційних навчальних центрах до професійної діяльності: дис. ... доктора педагогічних наук: 13.00.04 / Радзівілова Інна Анатоліївна. – Київ, 2020. – 319.